

Vita a szocialista újítói és feltalálói jogról

Érdekes kezdeményezés színhelye volt a Pécsi Jogtudományi Egyetem. A szocialista újítói és feltalálói jog hazai történetében először fordult elő, hogy a tudomány és a gyakorlat emberei közösen vitatták meg azokat az elvi és gyakorlati problémákat, amelyeknek jogi rendezése a mozgalom fellendülését, ezen keresztül a műszaki színvonal fejlődését eredményezheti. Az elhangzott előadások és hozzászólások élesen rávilágítottak azokra a hiányosságokra, amelyek a jogszabályi rendezés terén még fennállanak és amelyeknek megszüntetése éppen a tudomány és a gyakorlat embereinek együttműködésétől várható.

Az ankét első napján, június 18-án a tanácskozást Kocsis Mihály jogi kari dékán nyitotta meg. Ezt követően Kisfaludi Imre, az egyetem volt magántanára tartotta meg előadását. Bevezetőjében hangsúlyozta azt a két lenni alaptételt, amely szerint a szocializmus győzelme akkor teljes, ha gazdaságilag utólrjuk, sőt túlhaladjuk a kapitalista országokat és hogy ezt a munka termelékenységének magasabb szintje biztosítja. Rámutatott arra, hogy az ankét által tárgyalandó kérdéseket az alkotó, féltist nem ismerő tudomány szemzőgéből, a közösségi érdek és a személyes érdekelttség elvének helyes összeegyeztetésével kívánja értékelni. Az ankét első kérdése, a szocialista újítói és feltalálói jog jogászati hovatartozása tekintetében, az előadó részletesen ismertette a szovjet és a magyar jogtudomány álláspontját. Ennek során részletezte azokat a felfogásokat, amelyek a polgári joghoz és amelyek a munkajoghoz való tartozás mellett foglaltak állást. Végső véleményét abban foglalta össze, hogy az újítói és feltalálói jog vegyes, összetett jellegű, s a polgári jog egy különálló jogágazatát képezi. Az újítók és feltalálók büntetőjogi védelme tekintetében ismertette az egyes jogszabályok büntető rendelkezéseit és azok hiányosságait. Rámutatott, hogy a jelenleg érvényben levő újítási rendelet 51. §-a, az újításokkal kapcsolatos visszaéléseknek szabálysértéssé nyilvánítása, nem védi meg kellően az újítók és feltalálók érdekeit és ennek folytán magát a mozgalmat sem; szükségesnek tartja a rendeletben felsorolt visszaéléseken felül egyéb visszaélések büntetőjogi megtorlását is. Végül hibáztatta, hogy a rendelet, a 13. §-ában felsorolt kötelességek elmulasztása esetén csupán anyagi, illetőleg fegyelmi felelősséget állapít meg. Ezeknek büncselekménnyé való nyilvánítását tartotta indokoltnak. Az ankét harmadik kérdésére vonatkozólag kifejtette, hogy el kell készíteni az új szabadalmi törvényt és pedig a szocialista gazdálkodás elveinek megfelelően. A szovjetunió feltalálói jogával foglalkozva sürgette a szovjet feltalálói és újítói jogot tárgyaló tudományos könyvek, cikkek rendszeres publikálását. Befejezésül annak a reményének adott kifejezést, hogy az új utakat és módszereket követő pécsi ankét eredményesen fogja szolgálni az újítói és feltalálói jog fejlődését.

Az ankét második napján Krasznay Mihály, az Országos Találmányi Hivatal osztályvezetőhelyettese ismertette az újításokról és találmányokról szóló, jelenleg hatályos minisztertanácsi rendelet főbb rendelkezéseit. Ennek során kimutatta, hogy az új rendelet jelentős mértékben szolgálja az újítók közvetlen érdekeit. A szigorító rendelkezésekre (pl. a díjrészek folyósítása határidejének új megállapítására) a mozgalom erkölcsi tisztasága érdekében volt szükség, ami közvetve ugyancsak az újítók és feltalálók érdekeit szolgálja.

Ezután került sor Perédi Károlynak, az Országos Találmányi Hivatal Kossuth-díjas elnökének előadására. Bevezetőjében rámutatott, hogy a szocializmus építésével járó feladatok megoldása, a termelés állandó növekedése, a munka termelékenységének emelése nagymér-

tékben függ attól, hogy az új, illetőleg legújabb technikát milyen mértékben vesszük igénybe. Az újítások és találmányok segítségével kell mind nagyobb hatásfokú és gazdaságosabb gépeket gyártani, a működő berendezéseket modernizálni, az atomerő békés felhasználási lehetőségeit kiterjeszteni. stb. Éppen ezért fontos, hogy az újítói és feltalálói tevékenység kibontakozásának útjában álló nehézségeket elhárítsuk. Ezt a célt kell szolgálnia az újítói és feltalálói tevékenység jogi szabályozásának is. Hatékonyabb jogi szabályozással kellene biztosítani például a találmányok bevezetését. Ez általában nagyobb nehézségekkel jár, mint az újítások bevezetése, mert a találmánytól megkívánt új műszaki hatás nem egykönnyen bizonyítható, ezért a könnyebb ellenállás vonalán haladva sokszor elvetnek olyan találmányi javaslatokat, amelyek megvalósítási lehetősége még bizonytalan, de amelyek megfelelő műszaki segítség esetén komoly népgazdasági hasznot biztosító találmányként lennének megvalósíthatók. Ugyancsak hatékonyabb jogi szabályozásra lenne szükség a baráti államok újítói és feltalálói mozgalmának összhangba hozatala céljából. A nemzetközi tapasztalatcserére bocsátott újításokkal és találmányokkal kapcsolatban az újítók és feltalálók erkölcsi és anyagi elismerésének jogi szabályozása előmozdítaná a baráti államok műszaki színvonalának fejlődését, az újítói és feltalálói tevékenység ösztönzését. De még további fontos problémákat is meg kell oldani a jogtudomány embereinek és a jogalkotóknak. Meg kell vizsgálni a szabadalmi jog és a találmányokra vonatkozó rendeletek előírásait abban a vonatkozásban, hogy a feltaláló részéről bizonyos formások mellőzése nem okozza-e indokolatlanul a jog elvesztését. A megvalósítás elősegítésére irányuló jogi rendelkezéseknek ki kell terjedniük arra is, hogy milyen legyen a javaslattevő közreműködése újításának, illetőleg találmányának megvalósításában. Természetesen a feltaláló alkotó munkáján kívül szükség van még mások segítségére is. Ilyen segítségnyújtás — pl. a tudományos és műszaki ellenőrzés — viszont nem eredményezheti a társszerzőség elismerését, hiszen részletkérdéssel kapcsolatban nyújtott segítségről van szó. Szükséges továbbá a feltaláló fokozottabb védelme a szerzői jog csorbítása, a találmány jelentőségének rosszindulatú csökkentése, az elbírálási határidők megsértése, a szakirányú segítségnyújtás indokolatlan megtagadása esetére. Perédi elvtárs végül arra utalt, hogy ha az elméleti és gyakorlati jogászok többet foglalkoznak ezzel az eddig eléggé mellőzött jogterülettel, jó szolgálatot tesznek a műszaki fejlődésnek.

Az előadásokat követően mindkét napon élénk vita alakult ki, amelynek során mind a jelen volt egyetemi tanárok, mind pedig a gyakorlati szakemberek részéről számos értékes hozzászólás hangzott el. Nagy vita alakult ki például abban a kérdésben, hogy az újítást is szellemi alkotásnak kell-e tekinteni. A kisebbség véleménye szerint az újítás nem szellemi alkotás, legalább is nem önálló szellemi alkotás, hiszen az újítástól csak viszonylagos újdonság követelhető meg. E felfogással szemben a túlnyomó többség arra az álláspontra helyezkedett, hogy az újítás mindenképpen szellemi alkotás, mert megtörténhet, az újító nem tud arról, hogy az általa megoldott problémát előtte mások már megoldották. De még nem eredeti újítás esetében is szellemi tevékenység eredménye annak felismerése, hogy egy már ismert műszaki megoldás egy adott termelési részlegen eredményesen alkalmazható. E felfogásnak megfelelően az az álláspont alakult ki, hogy az újítói jogot a feltalálói joggal együtt a szellemi alkotások védelmére szolgáló rendszerbe kell besorolni és hogy

semmiesetre sem szabad merev, elvi megfontolások alapján az újítói és feltalálói jogot egymástól szétválasztani.

Egységes elvi álláspont alakult ki az újítói és feltalálói jog fokozottabb büntetőjogi védelme tekintetében. Minden felszólaló arra az álláspontra helyezkedett, hogy az újításokkal kapcsolatos visszaéléseket büntetné kell minősíteni és hogy olyan tényállásokat is büntető szankcióval kell ellátni, amelyekkel kapcsolatban eddig büntetőjogi védelem nem volt. Többen kifogásolták az újításokkal kapcsolatos szabálysértés indítványi jellegét, tehát azt, hogy ilyen cselekmény miatt a szabálysértési eljárásnak csak az illetékes miniszter, illetőleg az Országos Találmányi Hivatal elnöke által tett feljelentés alapján van helye. Egyértelmű volt az anket állásfoglalása abban a tekintetben is, hogy a szovjet újítói és feltalálói joggal foglalkozó tudományos könyveket és cikkeket rendszeresen figyelemmel kell kísérni és gondoskodni kell azok megfelelő publikálásáról. Nem volt nézeteltérés abban a tekintetben sem, hogy létre kell hozni a korszerű szabadalmi törvényt, oly módon azonban, hogy a szabadalmi jog intézményének alapjellege változatlanul megmaradjon. Többen javasolták egy újítói és feltalálói jogi munkaközösség felállítását, amelyben a tudomány és gyakorlat emberei egyaránt résztvennének. Ennek feladata lenne a jogterület elvi és gyakorlati problémáinak feldolgozása és ilyenformán segítségnyújtás a jogalkotók részére. Olyan kívánság is elhangzott, hogy a jogi oktatásban nagyobb súlyt helyezni a szocialista újítói és feltalálói jogra.

Többen az újítási rendelet egyes hiányosságait kifogásolták. Nem értettek egyet például a rendelet visszaható hatályával, vagyis azzal, hogy a rendelet rendelkezéseit a folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell. Ez sérelmes az újítókra olyan esetben, amikor még a régi rendelet hatályban léte alatt fejtik ki tevékenységüket, amiért a régi rendelet szerinti díjazás járna, az új szerint azonban nem. Mások kifogásolták a kutatókra vonatkozó intézkedéseket azzal az indokolással, hogy ez a szabályozás alkalmas arra, hogy a dolgozók figyelmét eltérítse saját munkaterületüktől. Élénk vita alakult ki abban a tekintetben, hogy az újítási ügyekkel kapcsolatban van-e helye a polgári peres eljárásnak. Ebben a kérdésben a felszólalók véleménye megoszlott. Egyesek az újítási ügyintézés államigazgatási jellegét hangsúlyozva a bírói út kizárását kívánták, mások viszont az újító fokozottabb védelme érdekében a bírói út megengedhetősége mellett foglaltak állást. Végül olyan álláspont alakult ki, hogy a rosszhiשמűen felvett díj visszafizetésére kötelezés tartozék bírói útra, míg egyéb, újításokkal és találmányokkal kapcsolatos ügyben ne legyen helye polgári peres eljárásnak.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a felszólalások értékes szempontokat nyújtottak az elmélet és gyakorlat emberei részére egy újabb jogalkotás esetére. Az anket eredménye bizonyítja, hogy helyes volt a Pécsi Jogtudományi Egyetem újszerű kezdeményezése, amellyel módot adott arra, hogy a tudomány és gyakorlat emberei közös tanácskozással mozdítsák elő az újítói és feltalálói jog fejlődését.

* Javaslatok az újítási ügyvitel egyszerűsítésére *

A Minisztertanács a közelmúltban felhívással fordult az ország dolgozóhoz, hogy tegyenek javaslatokat az állami szervek, vállalatok munkájának egyszerűsítésére, megjavítására. Az Újítók Lapja szerkesztőségéhez is érkeztek javaslatok, amelyek az újítási és találmányi ügyintézés egyszerűsítését kívánják. E javaslatokat most azzal a céllal közöljük, hogy olvasóink tegyenek észrevételeket, vessenek fel újabb elgondolásokat. A beérkező hozzászólásokat és javaslatokat közzéteszük, illetve a megfelelő helyre továbbítjuk.

Nagyobb díjazási hatáskört

Az újítómozgalom első éveiben sem a vállalatok, sem a minisztériumok nem rendelkeztek azokkal a szakismeretekkel, amelyek lehetővé tették volna, hogy a nagyjelentőségű újításokról megnyugtató módon saját hatáskörükben döntsenek. Az újítómozgalom eddigi sikerei, az elért műszaki eredmények azonban már lehetővé teszik, hogy az újítási és találmányi ügyintézés területén is megszűntessék a túlzott központosítást és a vállalatok és minisztériumok hatásköre jelentősen bővíthető legyen. Ennek érdekében elsősorban javasolom az 53/1955. M. T. sz. rendelet 15. § e) pontjának megváltoztatását. A jelenlegi szabályozás ugyanis a vállalati igazgatók részére az újítások díjazása tekintetében csupán 5000 forintos értékhatárig biztosít önállóságot. Ehelyett olyan rendelkezést javasolok, amely szerint minden miniszter saját hatáskörében állapíthatja meg, hogy milyen értékhatáron felüli díjösszegű újítási ügyeket kell jóváhagyására a felettes szervhez felterjeszteni. Ez az értékhatár azonban nem lehet magasabb 25 000 forintnál.

Javasolom továbbá a rendelet 19. § 3. bek. megváltoztatását, mert a je-

lenleg fennálló szabályozás szerint a 25 000 forintot meghaladó újítási és feltalálói díj jóváhagyására az Országos Találmányi Hivatal illetékes. Ezt az értékhatárt 200 000 forintra kellene felemleni; ezen az értékhatáron aluli újítási és feltalálói díjakat az egyes miniszterek saját hatáskörben állapíthatnák meg. Ilyen intézkedés annál is inkább indokolt volna, mivel az egyes szakminiszterek tárcájuk területén rendszerint sokkal jobban látják mind a műszaki fejlesztési lehetőségeket, mind az újításoktól, illetve találmányoktól várható termelési eredményeket és ennek megfelelően fokozottabban élhetnek a rendelet 8. § 10. bek.-ben biztosított díjfelemléssel, vagy díjleszállítási jogokkal. Minthogy a miniszterek minden más vagyoni ügyben (pl. ingatlanvásárlás) lényegesen nagyobb összegű kifizetéseket jogosult engedélyezni, ezért indokolatlan, hogy éppen a műszaki fejlesztést legjobban érintő területen legyen a legkisebb hatáskörük.

Ugyancsak ebben a szellemben javasolom a rendelet 50. §-ának módosítását is, aminek következtében a licencszerződések közül is csak a 200 000 forintos értékhatárt meghaladó licencszerződések kerülnének az

OTH elé. Ezáltal az OTH jelentősen tehermentesíthető lenne és a Minisztertanács június 3-i rendelete szellemében munkáját minőségileg is javíthatná.

Vida Sándor
KGM Szabadalomjogi
Munkabizottság

Nincs szükség a TEEB-re

A 220/1949. sz. kormányrendelet elsősorban abból a célból hívta létre a Találmányok Értékesítését Engedélyező Bizottságot, hogy legyen egy szerv, amely a találmányok nyilvánosságra-hozatalában és értékesítésében felügyel a honvédelmi érdekekre. Elméletileg a bizottság feladatkörébe tartozik bizonyos gazdasági szempontok mérlegelése is; amíg állást nem foglal, az Országos Találmányi Hivatal hozzá sem kezdhet a bejelentések intézéséhez. Gyakorlatilag másképp fest a helyzet. Amikor a honvédség képviselője hetenként, kéthetenként ellátogat az OTH-ba, más tárcák véleményének kikérése nélkül maga dönt — és ez helyes is, hiszen a honvédelmi érdekek védelmére egyedül illetékes. És a bizottság? Össze sem ül rendszeresen. Titkára intézi az ügyeket, határozatokat hoz a belső nyilvánossághozatal és az eljárás megindítása tekintetében, legfeljebb utólagos telefoni jóváhagyást kér a bizottsági tagoktól. Csak nagyritkán, bonyolult kérdések eldöntésére jönnek össze valamennyien, tapasztalat szerint abból sem származik sok haszon. Nos, miután így vagy